

KULT2201

Teknologi og samfunnsutvikling

Kristian Ekle

24. Februar 2015

Del 1: Aviskommentar

Sjefsøkonom i IKT-Norge, Roger Schjerva beskriver gjennom sin kronikk, "Digitaliser eller dø" på dagbladet.no, hvordan og hvorfor Norge burde digitaliseres mer. Kronikken skildrer et teknologisyn som er preget av utgangspunktet der teknologien styrer samfunnet, ikke motsatt. Det beskrives hvordan nasjoner eller samfunn bare må henge på for å ikke bli overkjørt og hengende etter resten av verden.

Det at IKT er noe som vi mennesker bare må investere i og henge med på mener jeg ikke er helt korrekt. Som et godt utviklet vestlig land kan vi være med på å styre og utvikle teknologien sammen med våre behov. Det at oljeeventyret nå kan være slutt betyr ikke at vi burde hoppe på neste beste med en gang. Jeg tror dette kan være forhastet.

Schjerva forklarer videre at Norge er sterke på IKT, at vi sitter på utrolig god kompetanse og kunnskap både i offentlig og privat sektor. Norge er faktisk på 5. plass i verden når det gjelder kompetanse og bruk av IKT, spesielt er vi gode på infrastruktur, vilje og evne til å ta i bruk nye teknologier og digital tilgang.

Jeg tror det kan påvirke Norge negativt å prøve å regulere et rigid ITK-samfunn for å vinne en rangeringskonkurranse. Jeg sier ikke at det er dumt å forske og utvikle oss innenfor IKT, men for et land som alt gjør det så godt innenfor teknologi, så tror jeg det kan være skummelt for regjeringen å gjøre drastiske tiltak for å ytterligere fremme teknologi.

Norge er et land som i mange år har hatt godt utbytte av vår teknologiske kompetanse og utforskning. Vi har høstet godt av oljebransjen og teknologien vår innenfor feltet. Dette har gitt oss stor tillit til teknologi som en trygg og sikker investering, men dette er tillit som er bygd opp over tid. Jeg tror at et stort statlig initiativ til å fremme nye teknologiske fremskritt kan sette denne tillitten på spill. Noe som ville vært meget kontraproduktivt.

Nordmenn er et pragmatisk folkeslag, vi tar i bruk teknologi som vi ser nytten av og bruker

denne godt. Dette er nok mye av grunnen til at vi allerede er på 5. plass i verden. Likevel trenger vi også tid på å tilpasse oss nye teknologier, det tar tid å endre gamle vaner.

Del 2: Akademisk Besvarelse

Intro:

Verden vi lever i er svært teknologisk sentrert og har lenge vært preget av teknologisk fremskritt. Flere kan oppleve denne fremgangen og teknologiene den bringer med seg som “obligatorisk”, noe et samfunn må adoptere for å holde tritt med verden. I denne teksten vil jeg se nærmere på de forskjellige måtene å se på hvordan teknologi og samfunn påvirker hverandre. Jeg vil svare på påstanden om at det finnes “obligatoriske” teknologier og utgreie faguttrykk som er nyttige for påstanden.

Teori:

Når man ser på hvordan teknologi og samfunn påvirker hverandre finnes det tre generelle synsmodeller, teknologisk determinisme, sosial determinisme og sosioteknisk konstruktivisme.

Teknologisk determinisme er et teknologisynt som sier at det er teknologien som styrer hvordan menneske og samfunnet utvikler seg (Jennifer A. Chandler, University of Ottawa, “Obligatory Technologies: Explaining Why People Feel Compelled to Use Certain Technologies”, 2012). Teknologien vil her være hoveddrivkraften i all samfunnsmessig utvikling, innenfor kategorien finnes det flere forklaringer, *Selvstendighetsforklaringen* sier at samfunnet utvikler seg etter teknologien. *Uunngåelighetsforklaringen* går hakket videre å sammenligner teknologisk utvikling som noe helt naturlig som bare skjer og som samfunnet må følge med på (Ask, K Forelesning #3 Teknologisk determinisme). Innenfor teknologisk determinisme finnes det ulike måter å se på hvordan denne utviklingen påvirker samfunnet, teknologisk pessimisme og optimisme. Teknologisk pessimisme ser på utviklingen som en uberegnelig og farlig, mens teknologisk optimisme ser positivt på utviklingen. Likt mellom synene under teknologisk determinisme er at teknologien har skyld i alt som ikke fungerer/fungerer i samfunnet. (Ask og Antonsen(2013) Harry Potter og de uløselig kontroverser s. 122-123).

Både teknologisk pessimisme og optimisme ses på som kritikkverdige. Synet baserer seg på at teknologi har en helt egen og uavhengig drivkraft, hvor mennesket ikke står til ansvar for det ondt/godt teknologien bringer med seg fordi teknologien ender opp der 'den' vil uansett. Et eksempel på dette er Mary Shelleys historie, "Frankenstein", i historien fører et teknologisk eksperiment til skapelsen av et uhyre, men Dr. Frankenstein blir ikke holdt ansvarlig, det var teknologien som gjorde det. (Ask og Antonsen(2013) Harry Potter og de uløselig kontroverser s. 122). Denne konsekvensen av teknologi determinisme kalles teknologisk apati og er en av de mest kritiserte sidene av teknologisk determinisme.

Opposisjonen til teknologisk determinisme er sosial determinisme, og er på sett og vis det rake motsatte av teknologisk determinisme. Det er en teknologimodell som sier at samfunnet former teknologien, at teknologi blir til når samfunnet har et behov. På den måten sier synet at teknologi er noe som blir dratt etter samfunnsutvikling, og setter mennesket i sentrum(Ask, K Forelesning #3 Teknologisk determinisme).

Den tredje modellen er, og kanskje den mest aksepterte, er sosioteknisk konstruktivisme, og kan sees som et kompromiss mellom teknologisk- og sosial determinisme. Her sees teknologi og samfunn som to krefter i samspill som påvirker hverandre i lik grad, begge påvirkes og tilpasses hverandre. Det er her opp til mennesket og samfunnet å tolke teknologien, og selv bestemme hvordan man vil utnytte denne(Ask, K Forelesning #3 Teknologisk determinisme).

Drøfting:

Med utgangspunkt i kronikken 'Digitaliser eller dø' skrevet av Roger Schjerva vil jeg drøfte de forskjellige teknologisyneene og hva som kan være problematisk med de. Kronikken handler om hvordan Roger Schjerva mener at det må gjennomføres et teknologisk løft i Norge, særlig med tanke på digitalisering og IKT, om vi som nasjon skal være konkurransedyktige internasjonalt.

Schjerva skildrer, ganske synlig gjennom sin overskrift, et teknologisk deterministisk syn på samfunn og teknologi. Han beskriver omtrent punktvis hvordan vi kan øke landets teknologiske verdi, gjennom uttenkte steg, gjerne via et rigid statlig initiativ ("Digitaliser eller dø"). Han begrunner dette med gunstige fordeler Norge som nasjon kan vinne på å gjennomføre initiativet. Blant annet refererer han til en OECD-studie som viser til at produktiviteten i ITK-sektoren er 60% høyere enn i andre sektorer og en SSB som viser til 14,7% høyere verdiskapning i høyt digitaliserte bedrifter. Det teknologiske løftet nasjonen må gjennomføre forklares med *Uunngåelighetsforklaringen*, den strengeste formen, som teknologisyndspunkt, Schjerva beskriver teknologien som noe naturlig som vi må henge på, noe vi må sette oss inn i før vi blir forbikjørt. På denne måten blir det obligatorisk å implementere teknologier. (Ask, K Forelesning #3 Teknologisk determinisme)

Som Schjerva skriver er Norge alt på 5. plass når det gjelder bruk og kompetanse innenfor teknologi. Jeg tror grunnen til at vi alt ligger så høyt kan lettere beskrives gjennom sosioteknisk syn, enn det kan med et deterministisk. Om man tenker historisk på land i Norden, hvor det er kaldt, lite og vanskelige ressurser - krever det et større fokus på å utvikle effektive og nyskapende metoder for å overleve. Dette skyldes et samspill mellom teknologi og samfunn, hvor samfunnet har et problem - for eksempel: lag varme hus, eller skaff mat - Deretter vil man utvikle teknikker for å løse problemene. Her blir det obligatorisk å bruke ny teknologi på grunnlag av noe så primitivt som å overleve på en konkurransedyktig måte.

Sosiale hensyn kan også være grunnen til at en teknologi kan oppleves obligatorisk. Man må benytte teknologi for ikke å risikere å bli utenfor det sosiale. Gode eksempler på dette er sosiale medier som Facebook og Instagram. I enkelte kretser kan man miste en del av det sosiale livet dersom man ikke er med.

Sosiale medier, internett, telefon etc - er teknologier de fleste vil kunne være enige at er forventent at man har tilgang på/er tilgjengelig via i dag. De er domestisert på en slik måte

at man ikke lengre tenker på at de finnes. De er en så integrert del av livet til folk at man ikke ofrer en tanke for muskelminnet benytter dem til å løse daglige gjøremål. Likevel mener jeg at også disse ikke er helt obligatoriske, det finnes personer som velger bort slike teknologier. Personer som velger å ikke være med på sosiale medier eller eie en mobiltelefon, slike mennesker har ofte et pessimistisk teknologisyn, og vil heller være “non-users” (Sørensen, Knut H Domestication: The Enactment of Technology 2006, s40--61) enn å føye seg å la teknologien “vinne”.

En ny faktor som kan bli enda mer aktuell i fremtiden er miljø. Grunnet internasjonalt og nasjonalt press vil man kunne bli påtvunget teknologier som mer effektivt tar vare på miljøet. Vi ser allerede tendenser til dette gjennom elbilbølgen¹. Jeg tror vi fremover vil se flere tiltak som dette.

Konklusjon:

Man ser hvordan teknologi kan oppleves som obligatorisk, til tider på tvers av teknologimodellene. Hvordan teknologi kan oppleves som obligatorisk kan skyldes flere faktorer, som ofte lar seg beskrives gjennom flere teknologisyn. En faktor er konkurranse. Dersom et rivaliserende samfunn, gruppe eller bedrift benytter seg av en mer effektiv eller produktiv metode å gjennomføre sine gjøremål - Så må de andre også konvertere for ikke å bli utkonkurrert. Dette gjelder alt fra utvinning av ressurser, transport og i nyere tid informasjonsbehandling.

Jeg tror nok at Schjerva har rett i at vi fremover vil se en økning i digitalisering, hvorvidt denne økningen i teknologi kan oppleves som obligatorisk vil være avhengig av hvilke behov det dekker og hvilke faktorer det berører. Gjennom teksten ser man flere eksempler på hvordan teknologi kan gjennom statlige tiltak være obligatoriske og via sosiale- og konkurranseperspektiver oppleves som obligatoriske. De kan ofte forklares ved hjelp av flere teknologisyn, noe som gjør at det er såpass mye uenighet rundt akkurat dette. Likevel

¹ <http://www.bt.no/nyheter/okonomi/Onsker-elbil-bolgen-velkommen-3291841.html>

kan det sies at det er sosial konstruktivisme som jeg mener er mest dekkende.

Referanseliste:

Jennifer A. Chandler, University of Ottawa, "Obligatory Technologies: Explaining Why People Feel Compelled to Use Certain Technologies"

Sørensen, Knut H Domestication: The Enactment of Technology 2006

Roger Schjerva, ITK-Norge, "Digitaliser eller Dø" 8.Feb, 2015,

<http://www.dagbladet.no/2015/02/08/kultur/meninger/digitalisering/debatt/kronikk/37591383/>

Ask, K. & Antonsen, 2013, "Harry Potter og de uløselige kontroverser"

Ask, K (Forelesning #3 *Teknologiske determinisme*)